

Фахівці (Боровикова Ю. В., Задорожний С. А., Мовчан О. В. та інші) відзначають, що залишаються невирішеними низка проблем, пов'язаних зі створенням умов ефективного застосування положень нового антикорупційного законодавства; створенням і функціонуванням антикорупційних органів, декларуванням майнового стану публічних службовців, запобіганням та врегулюванням конфліктів інтересів, перевірки доброчесності службовців тощо [5]; у науковій літературі не описано управлінський механізм протидії корупції [6].

Отже, питання запобігання та протидії корупції активно досліджуються вітчизняними вченими і стали предметом вивчення під час підготовки значної кількості дисертацій. Водночас, можна зробити висновок про необхідність посилення координації планування таких досліджень, розширення та поглиблення їх тематики за рахунок детального вивчення даної проблематики в окремих сферах публічного управління. Перспективними видаються дослідження на стику науки державного управління та політології, психології, юридичних і економічних наук.

Список використаної літератури

1. НАДУ при Президентові України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/?lang=ukr&tip=map&page=10>.
2. Задорожний С. А. Механізми запобігання та протидії корупції в органах місцевої влади/ С. А. Задорожний// Автореферат дис. к.н. держ.упр. – К. – 2016, НАДУ. – 29 с.
3. Новак А. М. Феномен корупції в системі публічного управління: сучасний зміст та методологічні засади дослідження/ А. М. Новак// Публічне адміністрування: теорія та практика, 2018, вип. 1(19). – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/index.html](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/index.html).
4. Сergygin С. С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління. – Х., ХРІДУ НАДУ. – 2010. – 20 с.
5. Мовчан О. В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні / О. В. Мовчан // Вісник кримінального судочинства. – 2017. – № 1. – С. 116. – Режим доступу: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Movchan.pdf.
6. Боковикова Ю. В. Механізм протидії корупції / Ю. В. Боровикова // Теорія та практика державного управління. – 2017. – 1 (56). – С. 1 – 7.

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ

*д.держ.упр., професор,
заслужений працівник
освіти України, завідувач кафедри
державного управління і місцевого
самоврядування Херсонського
національного технічного університету*

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ НА 2018 – 2020 РОКИ ЯК ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Як відомо, строк дії попередньої Антикорупційної стратегії на 2014 – 2017 роки, затвердженої Законом України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII, завершився ще 2017 року. Отже, постала потреба в ухваленні нових засад державної антикорупційної політики, які визначатимуть першочергові заходи із запобігання та протидії корупції на наступні три роки, що повинні вплинути на зниження рівня корупції в Україні.

Відповідно до Закону «Про запобігання корупції» [2] Антикорупційна стратегія визначається Верховною Радою України, проект якої на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії розробляється Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) та подається на розгляд Кабінету Міністрів України.

Проект Закону України «Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки» [1] (далі – законопроект) розроблено НАЗК на виконання вимог статті 18 Закону України «Про запобігання корупції» [2] та пункту 3 розділу I «Формування та реалізація державної антикорупційної політики» додатка 2 до Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015 – 2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 265 та внесено, проте дещо із запізненням, до парламенту Кабінетом Міністрів України 26 квітня 2018 року. Новий законопроект [1] включено до порядку денного засідань Верховної Ради України 18 вересня 2018 року за № 2543-VIII.

Законопроект підготовлено з метою визначення комплексу заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції в Україні та дальшого просування антикорупційних ініціатив у державі. При підготовці проекту було враховано аналіз ситуації щодо корупції в 2017 році, відбитого у звіті за результатами опитування підприємців, експертів та населення в цілому «Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність», підготовленого НАЗК за участю незалежної дослідницької компанії ІП «ГФК Юкрейн»

та Інституту прикладних гуманітарних досліджень. Таке опитування здійснювалося відповідно до Методики стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні, затвердженої рішенням НАЗК №12 від 12 січня 2017 року, яка є уніфікованим інструментарієм систематичного моніторингу та оцінки рівня корупції, що дозволить фіксувати динаміку показників поширеності корупції та сприйняття населенням ефективності антикорупційної діяльності. Результати проведеного дослідження свідчать про збереження в Україні високого рівня корупції та негативне сприйняття корупції суспільством. Так, сприйняття корупції населенням і представниками бізнес-середовища становить на рівні відповідно 3,98 і 3,47 за п'ятибальною шкалою оцінки [1].

Водночас, значний рівень корупції в діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та державних підприємств є негативним явищем, що системно зумовлює низький рівень розвитку економіки в державі, складність у залученні іноземних інвестицій. Корупція у вигляді неправомірного створення органами державної влади й органами місцевого самоврядування переваг для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, широкий розсуд державних органів під час здійснення контрольних заходів значним чином шкодить також і розвитку приватного сектору.

У звітах авторитетних міжнародних організацій упродовж багатьох років традиційно відзначається, що Україна з часу набуття нею незалежності перебуває під значним впливом корупції. При цьому окремо наголошується на особливому поширенні корупційних проявів у сфері дозвільної та контролюючої діяльності органів державної влади щодо підприємців, під час судового розгляду спорів та діяльності правоохоронних органів, під час державного адміністрування та контролю за сплатою податків і митного оформлення товарів, у сфері державних закупівель, енергетичному секторі, розподілі землі та інших природних ресурсів. Проведення виборів також характеризується, як правило, корупційними зловживаннями, підкупом виборців тощо[1].

Саме тому законопроект [1] спрямовано на досягнення таких результатів як:

1) забезпечення здійснення результативної антикорупційної політики шляхом удосконалення правового регулювання питань запобігання, виявлення та протидії корупції, виявлення та усунення причин та умов, що сприяють її проявам, формування в суспільстві нетерпимого ставлення до корупції в усіх сферах суспільного життя та в приватному секторі;

2) підвищення рівня прозорості в діяльності представницьких органів, посилення фінансової дисципліни політичних партій, дотримання встановленого порядку отримання внесків від фізичних та юридичних осіб, запровадження електронної системи звітності політичних партій;

3) проведення необхідних антикорупційних заходів в органах виконавчої

влади та органах місцевого самоврядування, забезпечення прозорості в їх діяльності та істотне зниження рівня їх корумпованості;

4) завершення реформування судової влади та органів кримінальної юстиції в Україні, забезпечення доброчесної поведінки прокурорів, істотне зниження рівня корупції в діяльності органів прокуратури та усунення корупційних ризиків у судочинстві;

5) протидія корупції в процесі приватизації та управлінні публічними ресурсами;

6) усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції;

7) посилення системи виявлення та розслідування корупційних злочинів і пов'язаних з корупцією правопорушень, конфіскації майна, яке було предметом або доходом від злочинної діяльності, повернення конфіскованих доходів, здобутих злочинним шляхом із-за кордону, забезпечення невідворотності притягнення до відповідальності осіб, що вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

8) формування в суспільстві атмосфери нетерпимості до проявів корупції, формування в населення довіри до антикорупційної політики держави і позитивного ставлення до викривачів, а також системне залучення державою активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу до антикорупційних заходів[1].

При цьому визначення заходів для досягнення кожного із окреслених результатів здійснювалося з обов'язковим врахуванням рекомендацій, наданих Групою держав проти корупції (GRECO) за результатами четвертого раунду оцінювання України, а також рекомендацій, наданих Україні в рамках моніторингу Стамбульського плану дій для країн Антикорупційної мережі країн ОЕСР.

Визначення рівня імплементації міжнародних стандартів оцінюватиметься виходячи із виконання рекомендацій для України, наданих Групою держав проти корупції (GRECO), а також рекомендацій, наданих в рамках моніторингу Стамбульського плану дій для країн Антикорупційної мережі країн ОЕСР, поліпшення значення Індексу сприйняття корупції за результатами досліджень «Transparency International».

Оцінка стану виконання Стратегії здійснюватиметься щороку за результатами парламентських слухань у Верховній Раді України. З цією метою НАЗК готуватиме проект щорічної національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, до якої включатиметься звіт щодо стану виконання Стратегії.

Таким чином, якнайскоріше ухвалення та успішна реалізація Антикорупційної стратегії дасть змогу продовжити зниження рівня корупції в Україні, вплине на підвищення довіри населення до влади та збільшення надходжень іноземних інвестицій в економіку держави.

1. Про антикорупційну стратегію на 2018 – 2020 роки: проект Закону України від 26 квітня 2018 року, реєстраційний № 8324. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=63942.

2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року №1700-VII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Анатолій НОВАК

заступник директора

*Національного антикорупційного
бюро України*

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Еволюційний розвиток держави і громадянського суспільства являє собою складний динамічний процес, що відбувається під впливом численних системних факторів. У зв'язку з цим реалізація курсу Української держави на ствердження європейських стандартів державного управління потребує супроводження системних соціально-економічних й політико-адміністративних перетворень заходами, спрямованими на нейтралізацію негативних суспільних явищ і процесів, серед яких одним з найнебезпечніших є корупція.

Виключно деструктивний характер корупції зумовлений високим рівнем її латентності, масштабністю розповсюдження та негативними наслідками як для суспільства в цілому, так і для окремих складників суспільних відносин. Адже корупція: по-перше, гальмує процес соціально-економічного розвитку, знижує рівень інвестицій, порушує конкурентні засади ринкової економіки, спричиняє перехід процесів регулювання і контролю господарської діяльності до організованих кримінальних структур, що призводить до скорочення надходжень до бюджету, зростання безробіття, зубожіння широких верств населення. По-друге, корупція перешкоджає формуванню середнього класу як основи внутрішньополітичної стабільності в країні та інструменту контролю за публічною владою. По-третє, вона негативно впливає на суспільно-політичні інститути демократичної держави, знижує ефективність державного управління, загострює соціальну напругу, а відтак є одним з основних факторів послаблення авторитету влади та поступової деградації державності. Соціальна, правова держава потребує нових політико-правових форм та інститутів організації державно-управлінської діяльності у сфері формування національної антикорупційної політики (НАП), які відповідають національним традиціям публічного управління, отримують суспільне визнання, регулюються сталими правовими нормами та розвиваються

у напрямі загальноцивілізаційного процесу демократизації управління.

На основі аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців дослідницькі підходи до формування НАП розподілити за такими напрямками: перший напрям передбачає поєднання міжнародних та національних механізмів кваліфікації, виявлення та протидії корупції, й базується на регламентації міжнародними нормативно-правовими актами, які викладені у формі рішень та резолюцій міжнародних організацій. Фактично, мова йде про певне узагальнення поняття «корупція», що базується на стандартах службової діяльності, регламентах функціонування управлінських структур, особливостях правового закріплення делегованих та дискреційних повноважень тощо. Другий напрям базується на встановленні інституціональних характеристик корупції й передбачає поєднання політичних, соціально-економічних і юридичних складових, і на сучасному етапі доповнюється соціетальним аспектом. Третій напрям базується на сучасному розумінні концепції «належного врядування (Good governance)». У межах даного напрямку досліджується вплив корупції на ефективність соціального управління загалом, здатність систем управління протидіяти корупції та зберігати управлінську стабільність в умовах достатньо високого рівня корупціогенності. Четвертий напрям ґрунтується на комплексному дослідженні впливу корупції на дотримання прав і свобод людини в системі публічного управління. При цьому досить часто третій і четвертий напрями виступають у численних публікаціях в інтегрованому вигляді, при цьому доповнюються сучасним розумінням принципу «non-discrimination».

Слід вказати на основні складники НАП як структурної складової реформування державного управління до 2020 р.: 1) формування концепту антикорупційної ідентичності публічного управління, аналіз актуальності, доцільності та вірогідності адаптації принципів європейського управління до вітчизняних управлінських систем у контексті загальної проблеми управління – формування просвітової моделі системи органів влади національної держави; 2) формування методологічної моделі реалізації НАП в контексті толерантності до корупції як соціального феномену; 3) обґрунтування сучасного дослідницького тренду розробки теоретико-методологічних засад формування НАП на основі сприйняття і врахування зовнішніх (світових) стандартів публічного врядування при збереженні національних особливостей управління. За таких обставин доцільно наголосити на потребі інтегративних теоретичних досліджень, головною метою яких буде формування наукового підґрунтя еволюції НАП у форматі правової держави, при цьому створення ефективного механізму протидії корупції стає не лише вимогою часу, але й однією з умов виживання українського суспільства, збереження національної самобутності та державної незалежності.

Базовим інструментом реалізації національної антикорупційної